

Rødbeder

(*Beta vulgaris* L. var. *vulgaris*)

Økologisk dyrkningsvejledning

Ajourført den 25. februar 2019

Baggrund

Rødbede tilhører amarantfamilien og er nært beslægtet med bederoen (sukkerroe). Planter i amarantfamilien er typisk strandplanter, som er tilpasset sådanne forhold. Det nære slægtskab med roen betyder, at der er ligheder mellem dyrkning af roer og rødbeder.

I 2017 dyrkedes ifølge Landbrugsstyrelsen cirka 127 hektar økologiske rødbeder.

Rødbeder dyrkes primært til frisk konsum, men der dyrkes også lidt til forarbejdning (syltede rødbeder og snittede, hakkede og udskårne rødbeder).

Traditionelt er rødbeder primært blevet brugt til sursyltning, men i de seneste år er rødbeden blevet meget anvendt til salater, bagt i ovnen m.m., og salget er let stigende. Sæsonen er fra august til hen på foråret, og rødbeder afsættes i høj grad pakket i poser via supermarkeder og grossister, men også via abonnementsordninger og gårdbutikker.

Jordbund og klima

Rødbeder kan dyrkes på næsten alle jordtyper, dog bør de letteste sandjorder samt tunge lerjorder undgås. En ideel jord er en stenfri, sandblandet lerjord.

Vanding er påkrævet på en let sandjord. På en tungere jord kan problemer med skorpedannelse forudses under uheldige omstændigheder. Ligeledes kan optagning på tunge jorder blive besværliggjort i våde efterår.

Reaktionstallet bør ligge mellem 6,0-6,5 på lette jorder. Lavest på JB 1 og 3. På lerjorder er reaktionstal omkring 7 optimalt. Er reaktionstallet for lavt, vil der være stor risiko for angreb af rodbrandsvampe, der slår småplanterne ihjel. Overlevende planter vil være sat meget tilbage, være uens og af dårlig kvalitet. Omvendt bør reaktionstallet heller ikke være alt for højt, idet der kan opstå mangel på en række mikronæringsstoffer, blandt andet bor. Bormangel giver anledning til hjerteforrådelse, som ødelægger produktet. Se i øvrigt SEGES' kalkningsvejledning for nærmere info om kalkning.

Foto: Halvlang rødbede i marken

Sædskifte

Det er ikke nogen problemer rent sædskiftemæssigt, når blot bederoer undgås i umiddelbar nærhed i tid og geografi i sædskiftet.

Sorter og typer

Der findes to hovedtyper rødbeder:

- Aflange rødbeder, der anvendes til survareindustrien og til frisk konsum. De længste sorter bruges til survareindustrien.
- Runde rødbeder, der bruges til frisk konsum.
- Desuden findes rødbeder i andre farver, bl.a. gule beder og sribede rødbeder/bolchebeder, der også bruges til frisk konsum.
- Bladene kan desuden bruges som salat og indgår i flere babyleaf-blandinger.

Der findes både almindelige sorter og hybridsorter (F1). F1-hybriderne bør være mere ensartede end de gammeldags sorter. For nogle af typerne findes der sorter, som er genetisk monogerm, dvs. at der kun er et frø i hver frøngle. Dette sikrer en jævn plantebestand og dermed et mere ensartet produkt.

Udsæd til økologisk avl skal være af økologisk oprindelse. På den økologiske frødatabase kan det ses om der forefindes økologiske frø på markedet. Der kan dispenseres for krav om brug af økologisk udsæd, hvis de økologiske sorter er udsolgt, eller hvis de tilgængelige sorter ikke kan anvendes til det givne brug.

Jordbearbejdning

For at få en så ens vare som muligt bør såbedstilberedningen være skånsom. Det kan anbefales at benytte en bedformer, så jorden er ensartet. En nogenlunde dyb jordbearbejdning vil heller ikke være af vejen, men er ikke strengt nødvendig. Man kan nøjes med at pløje og harve før såning. Man bør undgå stenede jorder. Alternativt kan der benyttes en stenstrenghedlægger.

Etablering

Der bør sås så regelmæssigt som muligt, så plantebestanden og dermed størrelsen bliver ens. Sådybden bør være 2,5 cm, rækkeafstanden 50-60 cm og plantebestand i rækken cirka 25-30 planter pr. løbende meter, men plantebestanden afhænger selvfølgelig af, hvor store rødbeder man ønsker sig. Ovennævnte plantebestand angives at give rødder med 4-7 cm i diameter, når der er tale om halvlange rødbeder. Normal såtid er maj, men man kan sagtens så tidligere, især i en varm periode, og så eventuelt dække med fiberdug.

Rødbeder kan sås indtil begyndelsen af juli, men så anbefales det at reducere plantetallet, så en fuld udvikling sikres. Rødbeder er sædvanligvis ret hurtige til at spire.

Gødskning

Rødbeders gødningsbehov ligger på samme niveau som persillerod og pastinak, og i lighed med disse kan det anbefales at indpasse rødbeder efter en 1. års kløvergræsmark eller efter et udlæg af kløvergræs efter korn, som nedpløjes i foråret. Inden såning kan også anvendes gylle eller staldgødning. For at sikre kaliumforsyningen kan der anvendes vinasse. Bruges tørvinasse, tildeles der også svovl. Magnesiumforsyningen bør sikres ved at anvende dolomitkalk som kalkningsmiddel.

Gødningsbehovet er: 140-165 kg N, 30-40 kg P, 150-200 kg K, 20 kg S og 30 kg Mg pr. ha. Ovenstående tal kan tages for retningsgivende, og i øvrigt henvises til normtallene fra Landbrugsstyrelsen og den aktuelle vejledning om økologisk jordbrugsproduktion fra Landbrugsstyrelsen. Vær også opmærksom på aktuel lovgivning, der måtte sætte begrænsninger for gødskning.

For at kunne vurdere markens forfrugtsværdi anbefales det, at man bruger den årlige kvælstofprognose, der udgives af Landbrugsstyrelsen, og evt. laver jordbundsanalyser af jorden. Rødbede er følsom overfor bormangel. Bormangel optræder oftest på let jord med højt reaktionstal. Bormangel ses som hjerteforrådelse. Det kan anbefales at få taget en jordanalyse, hvis man har mistanke om lavt borindhold i jorden. Bor tilføres som solubor eller boraks. For begge gødninger kræves behovet dokumenteret i form af en konsulentekklæring sammen med en jordprøve fra det aktuelle år, som viser som retningsgivende et bortal under 4. Anvendelsen noteres i Planteløgbogen med marknr., areal, dato, produkt og afgrøde.

Ukrudt

Marken bør være fri for kvik og andet flerårigt ukrudt. Læs mere på SEGES' hjemmeside om bekæmpelse af rodukrudt.

Før såning

Da rødbeder kan sås relativt sent, er der gode muligheder for at etablere falskt såbed i april og maj. Såbedet sættes op så tidligt som muligt, og herefter gennemføres der 2-3 overfladiske striglinger i 1-2 cm dybde inden såningen. En sådan behandling kan reducere behovet for lugning og rensning betydeligt.

Efter såning

Inden fremspiring bør afgrøden gasbrændes for at fjerne fremspiret ukrudt. Bemærk, at rødbederne under ideelle fremspiringsforhold spirer hurtigt frem. Spirerne og frøene er heldigvis let genkendelige i jorden.

Efter fremspiring

Der skal radrensnes tæt ind til rækken efter behov. Det bliver sandsynligvis også nødvendigt med en lugning. Efter den sidste lugning kan der evt. hyppes lidt jord ind i rækken for at bremse nyfremspiret ukrudt.

Vanding

Vanding kan anbefales i forbindelse med spiring, hvis det er nødvendigt. Vanding er anbefalelsesværdig, når rodtilvæksten begynder som skurvforebyggelse. Se nedenfor. Til gengæld kan en tørkeperiode, mens planterne er små, virke fremmende på udbyttet! Generelt anbefales det, at man fører et vandingsregnskab. På SEGES' hjemmeside ligger et vandingsregnskab (kræver abonnement), som giver et godt overblik over fordampning

og vandingsbehov. Vandingsregnskabet kan eventuelt suppleres med tensiometre eller elektroniske sensorer, der kan registrere jordfugtigheden i de enkelte marker.

Sygdomme

Rodbrand kan forårsages af en lang række forskellige svampearter. Rodbrand optræder især på kalktrængende jorder og i afgrøder, hvor vækstforholdene ikke er optimale grundet skorpedannelse, ubekvem jord m.m. Få taget en jordprøve inden etableringen, så jorden kan kalkes i tide.

Skurv optræder ligesom hos kartofler. Problemet fremmes af tør, luftig jord med et højt reaktionstal. Angreb kan formodentlig holdes nede ved hjælp af vanding omkring roddannelsesfasen ligesom hos kartofler og gulerødder.

Rust, bakteriepletter og meldug kan angribe bladene, men er normalt ikke et stort problem. Ligesom roer kan rødbeder angribes af virusgulst, der hæmmer væksten. Vira kan ikke bekæmpes, men da virusgulst spredes af ferskenbladlus, hæmmes spredningen ved at undgå angreb af bladlus. Ferskenbladlus overvintrer blandt andet i kuler, og derfor må det anbefales, at man får tømt kulerne og fjernet affaldet, før den nye sæson begynder. Problemet med virusgulst er primært centreret i de sukeroeproducerende områder af landet.

Skadedyr

Trips, bedefluer og runkelroebiller kan angribe de små planter, men er normalt ikke noget større problem.

Knoporm (*Agrotis segetum*) er det alvorligste skadedyr. Ormene er larver af natsommerfluglen ageruglen. Er rødbeder (og andre rodfrugter) en vigtig afgrøde på bedriften, kan det stærkt anbefales at tilmelde sig ageruglevarslingen ved SEGES. Man kan tilmelde sig gennem HortiAdvice. Der kan gå år i mellem, at der er behov for bekæmpelse, men skaderne i år med angreb kan være meget omfattende. De små larver er følsomme overfor fugt. Bekæmpelse kan ske ved vanding.

Høst, lagring og salgsklargøring

Afhængigt af såtid og dyrkningsform kan rødbederne være klar til høst i løbet af august. Rødbeder tages op med en speciel grønsagshøster, der trækker rødderne op i toppen, typisk af mærket ASA-lift.

Rødbeder til lagring bør som hovedregel først høstes i oktober, når de skal lagres. Let frost kan de godt klare, men ved hård frost skades de alvorligt.

De kan opbevares i kule, som bør være 2-2,5 m bred og 1,5-2 m høj, men større kuler er dog set. I store kuler skal man være opmærksom på, at rødbederne ikke tager varme. Det bør tilstræbes, at temperaturen er mellem 1-4 °C. Det kan anbefales at have et termometer placeret i kulen, så det er muligt at følge med i temperaturen og åbne op for kulen, hvis det er for varmt.

Rødbederne bør blot dækkes med halm i begyndelsen og først ved udsigt til frost med plast. Rødbeder er ømfindtlige for udtørring. Derfor bør luftskiftet være så ringe som muligt. Rødbeder til frisk konsum vaskes på et vaskeanlæg og pakkes.

Udbytte

Et normalt udbytte på en god sandjord er omkring 20-30 ton pr. ha, højere for de lange sorter og lavere for de runde varianter.

Nøglepunkter i kulturen

Forebyggelse af rodbrand.

Ukrudtsbekæmpelse.

Specialmaskiner og udstyr

Enkornssåmaskine.

Topløfter.

Vaske- og pakkemaskiner.

Yderligere viden

Der hentes løbende ny viden til dyrkning af rødbeder. Det er derfor en fordel at være opdateret. Viden kan bl.a. hentes hos HortiAdvices medier og konsulenter.

For yderligere oplysninger kan konsulenterne ved HortiAdvice kontaktes på tlf. 8740 6600